

ÎN LOC DE PROLOG

Cu Bătrânul Arsenie se pare că se împlinește cuvântul evanghelic: "Iată cu adevărat israelitean, întru care nu este vicleșug". A fost din fire cinstit, simplu, fără de răutate, blând, ascultător, neagostisitor și, în mod deosebit, un nevoitor cum rar se întâlnește. Pentru Bătrânul Arsenie, întotdeauna da era da, iar nu era nu.

Niciodată nu ținea minte răul, orice i-ai fi făcut, niciodată nu se mânia, niciodată nu făcea rău nimănui.

Trăia în ascultare cu o desăvârșită acrivie, și de aceea, prin ascultarea și desăvârșita credință ce le avea în starețul său, trăia zilnic mai presus de legile firii.

În privegherile pe care le începea de cu seară, se ostenea peste măsură cu mii de metanii și cu starea de toată noaptea în picioare, până se lumina de ziuă.

Atât de mult se adâncea în rugăciune și se dăruia ei, încât de multe ori, când se apropia timpul lucrului, acest bătrânel nu voia să se dezlipească de rugăciune.

Atunci, de nevoie, ne apropiam de fereastră ca să-l strigăm. Îl vedeam stând în picioare, fiind răpit în extaz.

– Părinte, a venit timpul lucrului, îi spuneam.

Iar bătrânul, după ce își revenea, ne răspundea cu mirare:

– S-a luminat de zi, deja?

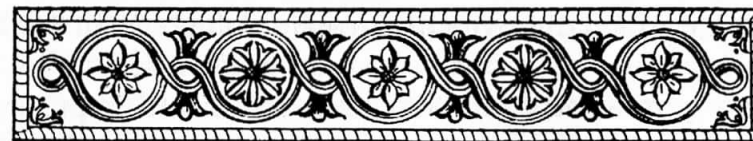
Bătrânul acesta, cu toată simplitatea lui, a prins sensul vieții monahale. S-a predat pe sine în întregime ascultării și nevoinei, de aceea L-a și găsit pe Cel dorit. A găsit înlăuntrul său rugăciunea, L-a găsit pe Dumnezeu.

Monahul care nu are mai înainte de toate scopul de a face ascultare și de a se nevoi, eșuează.

Bătrânul Arsenie a fost un mare lucrător tainic al virtuții; este un chip de monah îmbunătățit al zilelor noastre, din Sfântul Munte.

Să avem binecuvântarea lui. Amin.

Monahul Iosif Vatopedinul

INTRODUCERE

"Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința".

(Evr. 13, 7)

În anul mântuirii 1964, când m-am hotărât să vizitez pentru prima dată Muntele Athonului, cel cu nume sfânt, după o economie dumnezeiască, Mănăstirea Dionisiu a fost prima care aproape douăzeci de zile m-a găzduit, împreună cu un prieten de-al meu, mirean (acum ieromonah).

Acolo se răspândise printre părinți faima pururea-pomenitului egumen Gavriil. Acest minunat egumen alegea pentru sporirea sa duhovnicească și pentru susținerea lucrării lui sfințite, precum spunea, duhovnici virtuoși din pustia Sfântului Munte.

În acea vreme Mănăstirea Dionisiu a avut deosebita binecuvântare de a se îmbogăți cu unul dintre aceștia, fiu duhovnicesc al marelui isihast al zilelor noastre, bătrânul Iosif Peștereanul. Acel duhovnic era ieromonahul Haralambie. Un frate începător, compatriot de-al nostru*, s-a oferit să ne conducă la coliba

* Începătorul se numea Alcibiade, care deja a plecat către veșnicele locașuri.

pustnicească a duhovnicului, care se afla la Noul Schit, la o depărtare de o oră și ceva de mănăstire.

Am pornit într-o dimineață de primăvară împreună cu prietenul meu și cu acel frate începător, care ne era și ghid. Una dintre primele mele impresii, pe care nu le voi uita niciodată, a fost și acea călătorie frumoasă pe o potecă îngustă, printr-un decor înmiresmat de arbuști înfloriți. În partea stângă poteca era mărginită de păduri, care se întindeau înspre culmile Muntelui, iar în partea dreaptă se afla o prăpastie abruptă, după care începea nesfârșitul Golf Singhiticos, având ca fond celălalt picior al Peninsulei Calcidice. Mai departe, după un coborâș, apare pe neașteptate Mănăstirea Sfântul Pavel deasupra căreia se află o văgăună care se continuă până sub masivul de marmură al Athonului, vârful lui fiind acoperit mai totdeauna cu un văl de nori albi.

Peste puțin se ivește turnul foarte înalt al Noului Schit. De îndată ce am întâlnit prima colibă, ghidul nostru ne-a spus:

– Aceasta este a părintelui Efrem, fratele duhovnicesc al duhovnicului nostru. Vreți să-l cunoașteți?

– Desigur.

Am intrat înăuntru. Starețul ne-a primit cu multă bunătate, iar din puținele lui cuvinte, am dobândit deja cele mai bune impresii duhovnicești.

Încă ceva, care de asemenea s-a întipărit înlăuntrul meu a fost comportarea celor trei-patru ucenici ai săi, care ne-au oferit obișnuita tratație fără să ne vorbească, ci numai repetând în șoaptă rugăciunea: "Doamne,

lisuse Hristoase, miluiește-mă", dând astfel impresia, că trăiau în altă lume.

Privind pe fereastra chiliei am zărit sub o stâncă, alte două colibe.

– Ce sunt acestea de aici?

– Aceasta mai mare este coliba duhovnicului nostru.

– Iar cea mică?

– A, acolo locuiește un bătrânel sfânt, Starețul Arsenie. Dar nu vă grăbiți, pentru că avem timp să le vedem pe toate.

Ieșind afară din chilie, am coborât către chilia duhovnicului Haralambie. Văzând pe cineva că lucrează în grădină, ghidul ne-a spus: "Uite, el este". De îndată ce ne-a văzut, Starețul și-a lăsat treaba, ne-a salutat cu multă dragoste și ne-a invitat să intrăm în colibă.

După cele mai bune impresii pe care le-am dobândit de la duhovnicul Haralambie, nu ne mai rămânea decât să vizităm pe Starețul, care se nevoia în coliba mică din fața noastră.

Din prima clipă, când l-am văzut am deslușit pe fața lui liniștită un chip cuvios cu multe harisme: blândețe, dragoste, smerenie. Dar mai ales se distinge prin fericita simplitate și prin nerăutatea lui. Acesta era Bătrânul Arsenie.

Cu acest bătrânel m-am învrednicit să trăiesc ultimii optsprezece ani ai vieții sale începând de atunci, de când milostivirea Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu m-a răpit din cele lumești și m-a numărat în tânăra obște a duhovnicului Haralambie. Stareț al obștei era considerat, de fapt, Bătrânul Arsenie, ca fiind

mai bătrân, iar îndatoririle administrative le-a încredințat în întregime, starețului meu, părintele Haralambie.

În ultimii ani au văzut lumina tiparului destule vieți de cuvioși athoniți contemporani. Datorită faptului că până acum s-au publicat foarte puține lucruri despre viața minunată pe care a trăit-o Bătrânul Arsenie, mai ales în primii lui ani sub îndrumarea minunată a marelui nevoitor contemporan, Bătrânul Iosif Peștereanul, nevrednicia mea, în ciuda stângăciei mele în mânuirea condeiului, am considerat o datorie de conștiință faptul de a așterne câteva rânduri despre acest bătrân sfânt. Printre altele, acest lucru izvorăște și din dorința obștească a multor fii duhovnicești ai acestuia.

Toate faptele pe care le voi înșirui aici provin fie din povestirile rostite de însăși gura Bătrânului, fie de la persoanele apropiate lui.

Prezenta ediție poate fi caracterizată și ca o povestire pe scurt a vieții celor doi mari părinți împreună-nevoitori, Iosif și Arsenie, strâns legată și de evoluția urmașilor lor duhovnicești, însă întotdeauna având în centru persoana Bătrânului Arsenie.

Cât despre limbaj, redau într-un mod oarecum liber și cu un accent stricat exprimarea Bătrânului, deoarece, așa cum se știe, pururea-pomenitul vorbea limba greacă mai stălcit.

Tuturor celor care au contribuit la îmbunătățirea prezentei ediții, le exprim mulțumirile mele călduroase.

PARTEA ÎNTÂI

ANII COPILĂRIEI LUI ANASTASIE

CHEMAREA DUMNEZEIASCĂ

Anii copilăriei

Precum povestește însuși Starețul Arsenie, în lume Anastasie Galanopulos, fiul lui Dimitrie și al Sotiriei, prima lui patrie a fost acel binecuvântat și slăvit Pont, care în ciuda unei stăpâniri turcești atât de aspre, a reușit să rămână neclintit în tradițiile lui greco-ortodoxe. Cu toate acestea, asupririle acestei stăpâniri erau uneori atât de înăbușitoare, încât creștinii din Pont trebuiau fie să cedeze în cele ale credinței, fie să emigreze.

Ceva asemănător s-a întâmplat și în familia micuțului, pe atunci, Anastasie. Asupririle continue, jafurile, incursiunile de noapte și celelalte au silit familia lui cea numeroasă să emigreze, împreună cu mulți alți compatrioți de ai lor, în sudul Rusiei, atunci când Anastasie avea doisprezece ani. Acolo elenismul

pontic și-a continuat nestingherit tradițiile lui binecuvântate și unice într-un mediu ortodox înrudit.

Voi înfățișa aici câteva obiceiuri ale locuitorilor din Pont, pe care le-am auzit din gura sfințită a Bătrânului, deoarece consider că este păcat să fie uitate aceste lucruri, care, sunt sigur că ne vor ajuta duhovnicește și ne vor folosi drept pildă.

Unul din aceste obiceiuri era următorul:

În casa părintească, atât timp cât trăia bunicul, toți copiii de parte bărbătească rămăneau împreună cu el și după ce se căsătoreau, până la moartea acestuia. Ar putea spune cineva, fără șovăire, că acele case pontice se asemănau cu niște mici obști exemplare în care bunicul era asemenea unui stareț față de care exista un deosebit respect.

Toți membrii familiei, înainte de a pleca pentru câștigarea pâinii celei "de toate zilele", trebuiau să treacă pe la bunic, să-i sărute mâna și să ia binecuvântarea lui. Seara, atunci când bărbații se întorceau de la muncă, ultima noră era obligată să le spele picioarele. Și nu puteai spune că erau puțini, căci numai în casa lui, ne spunea Bătrânul, "am ajuns la cincizeci și două de linguri".

Cât privește ascultarea, respectul, evlavia și credința, o spun fără exagerare, le-ar invidia chiar și cel mai organizat centru monahal de astăzi.

În postire ar fi putut concura chiar și cu mănăstirile de astăzi. Posturile fără ulei din toată perioada anului erau ținute cu acrivie. Cât despre cele trei zile din

* Aici Bătrânul se referă la membrii familiei.

prima săptămână a Postului Mare, acestea, așa cum ne spunea Bătrânul, se prelungeau până Sâmbătă. Iar Miercuri și Vineri, după ce se împărtășeau cu Sfintele Taine de la Liturghia mai înainte sfințită, se întăreau cu anafora și cu puțină pâine până Sâmbătă când mâncau mâncare cu untdelemn.

Dar și în privința cultivării virtuții bunicul își ținea cu tărie locul său. Era un exemplu pentru toți. Niciodată nu se mânia, ci povățuia cu toată dragostea. Dar niciodată nu lăsa să se creadă că cele pe care le sfătuia, nu le lucra el mai întâi.

Desigur nu lipseau din când în când și unele măiestrii ale bunicii, pentru a fi arătată copiilor virtutea bunicului.

De multe ori bunicul venea foarte obosit de la muncă și se așeza la masă. Atunci bunica îi făcea intenționat mâncarea foarte sărată. Când bunicul lua o îmbucătură, o scuipa îndată și, fără să protesteze sau să facă vreo observație, striga: "Apă! Apă! Aduceți apă!". Și turna apă din belșug în mâncare, până când aceasta se putea mânca după care continua să mănânce liniștit, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Alteori bunica îi gătea mâncarea complet nesărată. Și bunicul iarăși striga: "Sare! Sare! Aduceți sare!". Dar de fiecare dată după ce se sătura cu aceste mâncăruri fără gust, se scula, se însemna cu semnul Sfintei Cruci și spunea din adâncul inimii: "Slavă Ție, Dumnezeuule, că am mâncat și astăzi!".

Cred că ajung acestea pentru a lua pildă și noi din viața aspră a strămoșilor noștri.

În acest mediu binecuvântat și-a trăit anii tinereții sale, micul Anastasie, care, împreună cu o surioară mai mică, Partenia, se distingeau mai mult decât toți prin evlavia lor.

Limba greacă aproape că nu o știa deloc, însă vorbea limba pontică și cea turcă foarte bine. Mai târziu a învățat și limba rusă. Citea cărți religioase în limbile pe care le știa și mai ales Viețile Sfinților.

Avea o evlavie deosebită la Sfântul Alexie, omul lui Dumnezeu. Întotdeauna când ne povestea viața lui, își deschidea inima. Acesta, de-a lungul întregii sale vieți i-a fost un deosebit ocrotitor, ajutându-l în foarte multe clipe grele.

Dorul dumnezelesc și hotărârea curajoasă

Încă de timpuriu a început să se nască în cei doi frațiori dorința pentru viața monahală. Și în cele din urmă au luat hotărârea cea binecuvântată.

Auzind tânărul despre Locurile Sfinte din Palestina, i s-a aprins inima și s-a hotărât să plece acolo, cu scopul de a se afierosi lui Dumnezeu și de a sluji în Locurile pe unde a binevoit să umble Însuși Dumnezeu.

Dar trebuia să depășească o ultimă piedică. Există o evlavioasă tradiție pontică care spunea că, celui care nu a botezat în această lume un copil, în cealaltă viață Hristos îi va pune în brațe o piatră.

Anastasie, datorită simplității firești care-l caracteriza, a crezut aceasta. Aflând că femeia lui Leonid, fratele său, este însărcinată, a așteptat până ce s-a născut

copilul și a cerut să-l boteze. La botez l-au numit Haralambie. Dar să-l lăsăm pe micul Haralambie să crească, fiindcă ne vom ocupa de el mai târziu.

"De acum înainte nimic nu mă mai reținea, spunea mai pe urmă Bătrânul. Am luat cu mine câțiva bani pentru vapor și câteva haine de schimb într-o traistă, mi-am luat rămas bun și am pornit la drum spre Sfintele Locuri".

Călătoria spre Constantinopol

Fiind plin de dumnezeiasca râvnă, înflăcăratul Anastasie a pornit din Rusia și a ajuns foarte ostenit la primul popas, după o călătorie istovitoare de mai multe zile.

"Primul meu popas", spune Bătrânul, "a fost Constantinopolul. De acolo urma să caut un vapor pentru Palestina. Însă mi s-a întâmplat ceva neașteptat. S-a apropiat de mine un șarlatan, care s-a oferit să mă ajute, dar care nu a făcut altceva decât să-mi ia banii pe care îi aveam pentru vapor. Apoi i-am mai mărturisit cu sinceritate și scopul meu de a deveni monah. După ce mi-a luat toți banii cu scopul, chipurile, de a-mi cumpăra bilet, m-a dus într-o casă cu faimă rea, pentru a înnopta. Iar acolo le-a cerut acelor «bune» femei să mă slujească în mod «special». Eu, de îndată ce am intrat acolo, fiind foarte obosit din pricina călătoriei, am cerut să-mi arate un loc unde să dorm. Atunci o femeie mi-a arătat un colț într-un hol. Îndată m-am întins jos și am adormit, dar adeseori mă tre-

zeam auzind zgomote, cântece, discuții necuviincioase și altele.

În cele din urmă s-a luminat de ziuă. M-am sculat, am mulțumit și am plecat. Ieșind afară, un necunoscut m-a oprit și m-a întrebat: «Tu ce faci aici înăuntru?». «M-au adus, i-am spus, ca să dorm». «Aici, copilul meu, unde te-au adus este o casă cu faimă rea, dar te-a păzit îngerul tău. Hai, mergi acum, iar altădată să fii mai atent».

L-am întrebat pe Bătrân, cine a fost acel necunoscut. Iar acesta, cu obișnuita lui simplitate, mi-a răspuns: "Nu știu. Se poate să fi fost îngerul păzitor, se poate să fi fost Sfântul Alexie!".

Fiindcă acel șarlatan nu s-a mai arătat, Bătrânul a rămas fără nici un ban, dar cu ajutorul lui Dumnezeu a reușit să găsească iarăși banii necesari pentru călătoria spre Palestina.

La Sfintele Locuri

În cele din urmă Anastasie ajunge, ca cerbul însetat, la Sfintele Locuri. Fiecare pas al său îl făcea cu grijă gândindu-se că este nevrednic să calce pe acolo pe unde a umblat Hristos și Preasfânta Sa Maică.

La Sfintele Locuri a ajuns în jurul anilor 1910 și a rămas aproape opt ani, slujind la diferite locuri de închinare: la Sfântul Mormânt, la Mănăstirea Înainte-mergătorului, la Betleem. Oriunde îl trimiteau, alerga cu toată bunăvoința. În cele din urmă a fost tuns rasofo în Muntele Carantaniei, sub numele de Anatolie.

Dar și sora lui, Partenia, cea de un suflet cu el, după ce a fost tunsă rasoforă în Mănăstirea Teoschepastu din Pont, la vârsta de numai șaisprezece ani, schimbându-și numele în Eupraxia, a plecat aprinsă fiind de aceeași râvnă dumnezeiască spre Sfintele Locuri din Palestina. Acolo, după ce s-au întâlnit cei doi frați, Anastasie a dus-o într-una din mănăstirile de maici.

Câteva cuvinte despre mica Partenia

Dar și această surioară mică a lui Anastasie, Partenia, nu era mai prejos decât el în râvnă și virtute. Din multe fapte minunate ale ei să povestim numai o întâmplare ce s-a petrecut la primii ei pași în monahism.

Părinții ei, deoarece erau de obârșie din Pont, vorbeau mai mult limba turcă, dar o cunoșteau puțin și pe cea pontică. Atunci când s-au strămutat în Rusia, Partenia știa bine numai turcește. Însă nu a întârziat, nici ea, să urmeze, precum am spus pilda fratelui ei. Se mută așadar în Mănăstirea Teoschepastis din Pont.

Acolo, însă, nu putea învăța grecește și, cu atât mai mult, nu înțelegea nimic din slujbele bisericesti. Din pricina aceasta era foarte mâhnită. Dar într-o noapte vede pe cineva în somn care îi spune:

– Fiica mea, de ce ești mâhnită?

– Pentru că nu știu să vorbesc, nici să citesc, nici să scriu și nici să cânt.